

Stárnutí populace, pandemie covidu-19 a sociální služby

Prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR Jiří Horecký hovoří o dopadech pandemie covidu-19 na sociální služby, jakým výzvám musejí poskytovatelé sociálních služeb čelit a také o tom, jak se Česká republika, potažmo celá Evropa připravuje na stárnutí populace.

Jak obstály sociální služby v České republice v uplynulém roce?

Je těžké stanovit měřítko úspěšného, nebo naopak neúspěšného zvládnutí pandemie v sociálních službách. Loňský rok byly sociální služby zasaženy mnohem více než v tom letošním, a to díky tomu, že se počátkem roku 2021 zahájilo očkování jak klientů, tak i zaměstnanců pobytových sociálních služeb. Problém, na který však pandemie více ukázala, je nedostatek zaměstnanců, jejichž počet je poddimenzován. Sociální služby se však s nedostatkem zaměstnanců potýkají dlouhodobě, v důsledku pandemie, především kvůli podzimmému velkému výpadku se o něm více hovoří.

Existuje již několik analýz a hodnocení, a to jak z evropské, tak i světové perspektivy. Zajímavé je, že se drtivá většina zemí (bez ohledu na to, zda jsou bohaté, v sociální politice rozvinuté, evropské či mimo evropské), a to včetně závěru z nejnovější OECD analýzy, shoduje na tom, co pandemie ukázala. Velmi stručně tedy – absenci zájmu politiků a vlád o oblast dlouhodobé péče, nízké kapacity, nedostatek zaměstnanců, nízkou atraktivitu sociálního sektoru, prioritizaci fyzického

zdraví a ignorování psychických a sociálních rozměrů lidského zdraví.

Dopady pandemie covidu-19 jste prezentoval také na řadě konferencí v ČR i v Evropě. Poukázala pandemie na nedostatky v systému dlouhodobé péče, na které upozorňujete?

Sektor dlouhodobé péče nebyl v pandemických plánech v jednotlivých státech, včetně České republiky prioritou. Nebyl prioritou v distribuci ochranných prostředků ani v metodických pokynech. Byl dlouhodobě neviditelný ze stran regionálních či ústředních vlád a politiků. Což se obnažilo v krizi, kterou jsme prodělali.

Česká republika si také vysloužila smutné prvenství v nejhorší dostupnosti služeb během první vlny pandemie. Podle průzkumu evropské výzkumné společnosti Frontiers Research Foundation využívalo domácí péči zhruba 5 % respondentů, přičemž nejnižší dostupnost vykazovala se 2 % Česká republika, zatímco nejvyšší měl Kypr (11 %). Pandemie ale hlavně přinesla vůbec nejdelší sociální izolaci seniorů v dějinách dlouhodobé péče. V Česku byla příslušná zařízení během roku 2020 uzavřena celkem 136 dnů, což je navíc jedna z nejdelších dob na celém světě.

Naopak v počtu úmrtí seniorů v pobytových zařízeních pro seniory patříme k nejlepším zemím v Evropě, ale i v rámci zemí OECD.

O demografických změnách ve smyslu stárnutí populace se hovoří již poměrně dlouho, připravuje se ale Evropa na svoji „stárnoucí proměnu“?

Ano i ne. Evropská komise tomuto tématu dává v posledních letech poměrně velkou prioritu, byla vydána Ageing Report, Long-term care report nebo tzv. Green paper on Ageing, tj. dokumenty, které nejen dobře analyzují současný stav a prognózuji budoucnost, ale popisují i nezbytné kroky, které je nutné udělat. Konkrétní příprava je však na členských zemích.

Kolik to všechno bude stát?

Existují prognózy OECD nebo EU ohledně zvyšování výdajů na dlouhodobou péči nebo obecně na zdravotní péči ve spojení se stárnutím. Tato oblast bude představovat 1,5 až 4 % HDP v jednotlivých zemích do roku 2050. Souvisí to však také s vyššími výdaji na sociální zabezpečení, resp. důchody. Pro to také ve zmíněném návrhu zprávy Green paper on Ageing velmi často zaznívá nezbytné prodloužení ekonomicky aktivního života seniorů.

Budou služby dlouhodobé péče dostupné i za 10 či 20 let?

Je třeba zmínit, že je to z pohledu zaměstnanosti nejrychleji rostoucí segment. Obecně v sektoru sociálních služeb pracuje na 11 milionů osob a představuje to více než 5 % všech pracujících v Evropě (z toho dlouhodobá péče činí 6,5 milionu osob). A očekává se, že obecně ve zdravotnictví a sociálních službách je potenciál až 8 milionů dalších pracovních míst v příštích 10 letech. To akceleruje ten největší problém, který Evropa v tomto ohledu má – nedostatek pracovníků, nejen aktuálních, ale zejména budoucích. A to bude také hlavní překážka rozvoje tzv. služeb komunitního typu, které umožňují seniorům setrvávat doma.

A jak je na tom Česká republika?

Ne moc dobře, chybí kapacity řady sociálních služeb, hlavně terénních, respitních a pobytových pro osoby trpící demencí – a to jak v porovnání s Evropou či zeměmi OECD, ale i pohledem na reálnou poptávku po těchto službách. Potřebujeme také zvýšit počet zaměstnanců přímé péče, a naší dlouhodobou „bolestí“ je integrace sociálních a zdravotních služeb. Náš systém je z pohledu financování neefektivní a neudržitelný a z pohledu klienta pak nepřívětivý, složitý a často nedostupný. Také proto jsme v letošním roce zveřejnili dokument *Reforma dlouhodobé péče v ČR*, který popisuje nejen, co je špatně, ale přináší konkrétní řešení.

Inicioval jste vznik Aliance pro telemedicínu a digitalizaci zdravotnictví a sociálních služeb, kde jste předsedou Správní rady. Je právě digitalizace odpovědí na všechny výzvy, které jste popsal?

Částečně ano, ale jsme stále na relativním začátku. Současné pojetí telemedicíny je zejména dálková komunikace lékař versus pacient. Je ale třeba to vnímat komplexněji, jde spíše o pojetí digitálního pacienta, sdílení dat (ale i jejich zpracování pro účely prevence). Digitalizace je ale také o robotizaci péče a využívání umělé inteligence. V případě dlouhodobé péče to může v příštích 5 až 10 letech vést k lepšímu monitorování seniorů doma, sdílení jejich dat, k lepší komunikaci s lékařem a ke zvýšení jejich bezpečnosti. Dále pak k používání robotů při fyzicky náročných aktivitách jako např. při polohování, hygieně apod. Přináší to ale celou řadu etických otázek, riziko úniku či zneužití dat, ale i přijetí robotů starší generací.